

Малнацька О., Мирончук Н.М. Педагогічна майстерність викладача ВНЗ // Модернізація вищої освіти в Україні та за кордоном : збірник наукових праць / за заг. ред. д.п.н., проф. С. С. Вітвицької, к.п.н., доц. Н. М. Мирончук. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – С. 61-64.

*Олена Малнацька, магістрант ННІ педагогіки;
Н. М. Мирончук, канд. пед. наук, доцент
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)*

Педагогічна майстерність викладача ВНЗ

Професія викладача вищого навчального закладу – одна із найбільш творчих і складних професій, в яких поєднано науку і мистецтво. Ця професія споріднена з працею письменника (творчість у підготовці матеріалу), режисера і постановника (створення замислу і його реалізація), актора (в педагогічній діяльності інструментом є особистість викладача), педагога, психолога та науковця.

Педагогічна праця викладача ВНЗ є особливою формою висококваліфікованої розумової діяльності творчого характеру. Вона спрямована на навчання, виховання і розвиток студентів, формування у них професійних знань, умінь та навичок, виховання активної життєвої позиції.

Педагогічні працівники мають стати основною рушійною силою відродження та створення якісно нової національної системи освіти.

Але для того щоб у процесі професійної діяльності педагога відбувався розвиток педагогічної майстерності, необхідно оволодівати сучасними технологіями навчання й виховання. Майстром стає той, хто прагне цього, хто працює, хто осмислює власну діяльність [1].

У зв'язку з цим на перший план у розвитку педагогічної майстерності педагога висувуються проблеми розвитку його професійних умінь і навичок, високого рівня педагогічної культури, що дадуть йому можливість проявити педагогічну ерудицію, виразити своє педагогічне кредо, певним чином сконструювати систему взаємин з учнями, колегами по роботі.

Різні аспекти проблеми формування педагогічної майстерності викладача висвітлено у працях Ю.В. Васильєва, Г.В. Єльнікової, М.Т.Захарова, І.А. Зязюна, Б.С.Кобзаря, Ю.А.Конаржевського, М.І.Кондакова, В.О.Сухомлинського, Ю.А.Табакова та ін. Проблема розвитку професійної компетентності з наукових позицій досліджена у працях В.І. Бондар, С.С. Вітвицької, Л. І. Даниленко, Н.Л. Коломінського, В.І.Маслова. Структуру педагогічної майстерності розкрили у своїх працях В.А.Кан-Калик, Д.В.Крамущенко, І.Ф.Кривонос.

Дослідження проблеми становлення і розвитку педагогічної майстерності вчителя навчального закладу в Україні потребує чіткого визначення змістової

моделі "педагогічної майстерності", тобто її основних складових, інтеграція яких забезпечує високу результативність праці вчителя.

Педагогічна майстерність є важливою стороною педагогічної культури викладача. Майстерність — справа складна й копітка, тому варто визначити її природу, сутність і зміст. Саме тому мета статті полягає в з'ясуванні сутності поняття педагогічної майстерності викладача та характеристики її елементів.

Поняття "*педагогічна майстерність*" досить широко та повно розкрито у "Педагогічній енциклопедії": "...це високе мистецтво виховання і навчання, що постійно вдосконалюється, доступне кожному педагогу, який працює за покликанням і любить дітей. Педагог – це спеціаліст високої культури, який глибоко знає свій предмет, добре ознайомлений з відповідними галузями науки чи мистецтва, практично розбирається в питаннях загальної і, особливо, дитячої психології, досконало володіє методикою навчання і виховання" [5]. Коли ж ми прагнемо усвідомити витoki розвитку майстерності, зрозуміти шляхи професійного самовдосконалення, доцільно сформулювати визначення цієї педагогічної категорії так: *педагогічна майстерність* — це комплекс властивостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі [2].

Педагогічна діяльність здійснюється за різними напрямками: навчання, виховання, управління діяльністю учнів, — і на кожному з них може проявлятися педагогічна майстерність викладача, базовим фундаментом якої є такі елементи: зміст освіти викладача; досвід професійної діяльності; досвід прояву особистих якостей у професійно-педагогічній діяльності, тобто внутрішня модель поведінки [4].

Важливим і об'єктивним аспектом проблеми є дослідження структури педагогічної майстерності. Обґрунтована структура педагогічної майстерності сучасного викладача вищого навчального закладу включає такі компоненти: гуманістичну спрямованість, професійні знання, педагогічні здібності, педагогічну техніку.

Гуманістична спрямованість виражається в ціннісних орієнтаціях викладача у вигляді гуманістичної стратегії при реалізації цілей педагогічної діяльності, самоствердження педагога, а також у його системі педагогічної взаємодії з учнями.

Професійне знання виконує роль фундаменту педагогічної майстерності, що додає йому глибину, ґрунтовність, свідомість. Ігнорування його ролі веде до ремісництва, штампів, примітивізму і, навпаки, педагогічна ерудиція дозволяє досягти успіху, бажаного результату у взаємодії викладача з учнівською аудиторією. Професійне знання педагога повинно мати особисту забарвленість, відтворювати емоційне ставлення до змісту знань. Професійне знання повинне формуватися відразу на всіх рівнях: на методологічному — це знання закономірностей розвитку, обумовленість цілей виховання тощо; на теоретичному — це знання законів, принципів, правил педагогіки і психології, основних форм діяльності тощо; на методичному — це рівень конструювання

навчально-виховного процесу; на технологічному — це рівень вирішення практичних завдань навчання і виховання в конкретних умовах.

Педагогічні здібності забезпечують швидкість удосконалення майстерності й полегшують успішність виконання викладачем його безпосередніх функцій. Для їх удосконалення важливо акцентувати увагу на функціонуванні педагогічних здібностей на двох рівнях: репродуктивному, що характеризує вміння педагога передавати іншим знання, якими володіє він сам, і адаптивному, що містить не лише знання предмета, а й особливості його засвоєння, сприйняття й розуміння учнями.

Педагогічна техніка спирається на знання й здібності та поєднує всі засоби педагогічної дії й взаємодії для ефективного здійснення педагогічної діяльності [3]. Елементами педагогічної техніки є культура зовнішнього вигляду, культура мови, культура спілкування, педагогічна етика, педагогічний такт.

1. Таким чином, складові педагогічної майстерності дають змогу з'ясувати системність цього явища в педагогічній діяльності. Високий рівень майстерності надає нової якості всій роботі педагога: формується професійна позиція, що акумулює в собі вищі рівні спрямованості, знань і готовності до дії; розвинуті знання стають інструментом для самоаналізу і вияву резервів саморуху; високий рівень здібностей стимулює саморозкриття особистості, а вдосконалення педагогічної техніки — пошук результату, адекватного задумові [6, с. 45 - 57].

Педагогічна майстерність – це своєрідний сплав особистої культури, знань і світогляду вчителя, його всесторонньої теоретичної підготовки з удосконаленням оволодіння прийомами навчання й виховання, педагогічною технологією та передовим досвідом. Разом з тим – це вид діяльності, який торкається переважно внутрішньої сфери вчителя: бажання стати майстром педагогічної справи; переконання в тому, що майстерність забезпечує не лише високу результативність праці, а й почуття задоволення від неї, утвердження себе як фахівця.

Отже, завдання вищого навчального закладу – допомогти майбутньому учителю опанувати основами майстерності для усвідомленого і продуктивного початку професійної діяльності: сформувати гуманістичну спрямованість, дати ґрунтовні знання, розвинути педагогічні здібності, озброїти технікою взаємодії, підготувати до професійного аналізу великого розмаїття педагогічних ситуацій.

Список використаних джерел

2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: підручник / Вітвицька С. С. – [3-тє вид., випр. й доповн.]. – Житомир, 2012. – С. 66 – 108.
3. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність: підручник для вищих навч. закл. / Зязюн І. А. – К.: Вища школа, 1997. – С. 35, 79-80.
4. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / А.І. Кузьмінський. – К.: Знання, 2005. – 486 с.
5. Левківський Б. Підвищення педагогічної майстерності викладачів вищих навчальних закладів : [проблема підготовки в Україні викладачів для вищих

навчальних закладів; професійна майстерність, її актуальність] / Б. Левківський // Вища школа. – 2005. – № 3. – С. 55-58.

6. Педагогическая энциклопедия. – М., 1965. – Т. 2. – 844 с.

7. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи / М.М. Фіцула: навч. посібник. – К.: «Академвидав», 2006. – 352 с.